

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har berett bostadsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1996/97:84 En uthållig energiförsörjning jämte motioner i de delar som berör bostadsutskottets beredningsområde.

Bostadsutskottet behandlar i detta yttrande förslagen i proposition och motioner i vad avser åtgärder för att minska elanvändningen samt kommunal energirådgivning. Dessutom behandlas motionsförslag som avser utbyggnad av småskalig vattenkraft samt ändrade byggregler.

Sammanfattning

Bostadsutskottet tillstyrker förslagen i propositionen i vad avser åtgärder för att minska elanvändningen samt kommunal energirådgivning. Utskottet ställer sig därmed bakom de förordade bidragen till fjärrvärmeanslutning, till effektminskande åtgärder, till konvertering från elvärme samt till kommunal energirådgivning. Samtliga motionsyrkanden avstyrks.

Till yttrandet har fogats åtta avvikande meningar. De avvikande meningarna avser bl.a. avslag på propositionen (m), riktlinjer för energipolitiken (fp) samt (kd) och förslagen till åtgärder för att minska elanvändningen (fp), (v), (mp) samt (kd).

Behandlade förslag m.m.

Utskottet behandlar i yttrandet proposition 1996/97:84 yrkandena 5 och 13 samt motionerna 1996/97:N17 (m) yrkande 1, 1996/97:N19 (s) yrkande 2 i motsvarande del, 1996/97:N20 (m), 1996/97:N21 (kd) yrkandena 1 och 5, 1996/97:N22 (fp) yrkande 1, 1996/97:N25 (s), 1996/97:N27 (mp) yrkandena 15–17 och 19, 1996/97:N29 (s), 1996/97:N30 (s) i motsvarande del, 1996/97:N32 (fp) yrkande 2, 1996/97:N36 (c) samt 1996/97:N37 (m).

I ärendet har inkommit en skrivelse från Emmaboda kommun.

På grundval av en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet och Vänsterpartiet läggs i propositionen bl.a. fram förslag till riktlinjer för energipolitiken samt ett program för ett ekologiskt och uthålligt energisystem. Förslaget innebär i korthet följande.

De två kärnkraftsreaktorerna i Barsebäck är olämpligt lokaliserade och skall ställas av. Förhandlingar skall därför inledas med ägaren om att stänga av en reaktor före den 1 juli 1998 och en andra reaktor före den 1 juli 2001. Det bortfall av el som härvid uppstår skall kompenseras genom effektivare energianvändning, elhushållning, konvertering från el samt tillförsel av el från andra energikällor. Ett villkor för stängningen av den andra reaktorn är att bortfallet av elproduktion kan kompenseras genom tillförsel av ny elproduktion och genom minskad användning av el.

Ny elproduktionskapacitet och minskad elanvändning är ett villkor för avställning av ytterligare reaktorer. Något årtal då den sista kärnkraftsreaktorn skall tas ur drift skall inte fastställas.

För omställningen av energisystemet inrättas ett nytt energipolitiskt program. Programmet skall omfatta åtgärder som syftar till att på ett kostnadseffektivt sätt

- minska användningen av el för uppvärmning,
- utnyttja det befintliga elsystemet effektivare och
- öka tillförseln av el och värme från förnybara energikällor.

Bortfallet av elproduktion från Barsebäckverket skall kompenseras genom att investeringsbidrag under en femårsperiod lämnas till utbyggnad av el- och värmeproduktion. Bidrag skall även utgå till effektivisering och minskad användning i bostadssektorn. En närmare redovisning av det senare förslaget lämnas nedan.

Utskottet

Avslag på propositionen m.m.

Regeringens förslag för att åstadkomma en uthållig energiförsörjning avvisas i sin helhet i tre motioner.

I Moderata samlingspartiets partimotion 1996/97:N20 anfördes sammanfattningsvis att regeringens energipolitiska proposition är så undermålig att den – oavsett vilken inställning man har i de energipolitiska sakfrågorna – inte kan läggas till grund för beslut i riksdagen. Enligt motionen redovisar inte regeringen kostnaderna för förslaget. Samtidigt anges det innefatta drastiska åtgärder som påverkar Sveriges industriella framtid utan att ett beslutsunderlag värt namnet presenteras. Det föreslagna omställningsprogrammet innebär enligt motionen i huvudsak en upprepning av de program som infördes genom 1991 års energipolitiska uppgörelse – program som uppvisat allvarliga brister. Dessutom anfördes att i den mån småskaliga vattenkraftverk kan realiserats utan påtaglig miljöpåverkan bör de komma till stånd utan statliga subventioner. I fråga om bidraget till konvertering av eluppvärmda

småhus anges att det kommer att misslyckas genom att en konvertering ändå blir för dyr för den enskilde.

Med hänvisning till att särskilt skogen och skogsindustrin drabbas av förslaget yrkas i motion 1996/97:N17 (m) yrkande 1 avslag på regeringens proposition.

Också i motion 1996/97:N37 (m) yrkas avslag på regeringens förslag. Det sker främst mot bakgrund av att det bl.a. kommer att drabba en rad elintensiva företag i Bergslagen.

Även om det inte primärt kan anses ankomma på bostadsutskottet att bedöma huruvida regeringens energipolitiska förslag i sin helhet skall genomföras eller inte har utskottet valt att inledningsvis behandla denna fråga. Med utgångspunkt i de aspekter bostadsutskottet har att beakta har det enligt utskottets mening i de aktuella motionerna inte visats att regeringsförslaget skulle vara behäftat med sådana brister att det bör avvisas. Moderata samlingspartiets partimotion 1996/97:N20 samt motionerna 1996/97:N17 (m) yrkande 1 och 1996/97:N37 (m) avstyrks.

Invändningar mot delar av förslagen reses i två motioner.

I Kristdemokraternas partimotion 1996/97:N21 yrkande 1 avvisas regeringens förslag till riktlinjer för energipolitiken. Enligt motionen kan man dock instämma i huvuddragen i själva omställningsprogrammet. Däremot bör slutligt ställningstagande till programmets omfattning och inriktning tas först när ett förslag till finansiering presenterats.

Även i Folkpartiets partimotion 1996/97:N22 yrkande 1 begärs ett riksdagens tillkännagivande om förslaget till energipolitiska riktlinjer. I motionen förordas att omställningsprogrammet får den omslutning som förordas i propositionen. Också programmets huvudsakliga inriktning accepteras. Däremot är det enligt motionen anmärkningsvärt att propositionen helt saknar förslag om finansieringen. Enligt motionen bör finansieringen vara avvägd så att den i minsta möjliga utsträckning påverkar industrins konkurrenskraft m.m.

Gemensamt för de båda motionerna är att de i allt väsentligt accepterar det av regeringen förordade omställningsprogrammet. Det gäller också de delar av programmet som bostadsutskottet främst har att behandla, dvs. åtgärderna för att minska elanvändningen samt stödet till kommunal energirådgivning. De invändningar som riktas mot propositionen avser i första hand att den inte innehåller något förslag till finansiering och att slutlig ställning till programmet därför inte nu kan tas. Bostadsutskottet delar inte denna uppfattning. I propositionen anføres bl.a. att finansieringen av åtgärderna skall redovisas i regeringens ekonomiska vårproposition och att anslagsfrågan skall behandlas i budgetpropositionen för år 1998. Det är enligt utskottets mening mot bakgrund härav möjligt att nu lägga fast den huvudsakliga inriktningen och omfattningen av omställningsprogrammet. Den ytterligare diskussion i hithörande frågor som erfordras torde enligt utskottets mening kunna anstå i avvaktan på de aviserade förslagen. Det bör också noteras att regeringen numera lagt fram den ekonomiska vårproposition där frågan om finansieringen tas upp. Av propositionen framgår bl.a. att programmet inledningsvis skall finansieras genom att befintliga reserverade medel från tidigare energiprogram m.m. dras in. Återstående finansieringsbehov skall enligt proposit-

ionen tillgodoses genom att del av den ram som regeringen föreslår avsätts för en ekologiskt hållbar utveckling tas i anspråk. I den mån partimotionerna 1996/97:N21 (kd) yrkande 1 samt 1996/97:N22 (fp) yrkande 1 inte kan anses tillgodosedda med det nu anförda avstyrks de av utskottet.

Åtgärder för att minska elanvändningen

Bortfallet av elproduktion från Barsebäcksverket skall enligt regeringsförslaget kompenseras bl.a. genom en minskad användning av el och av ett minskat effektuttag. Under de närmast följande åren är det enligt propositionen därför nödvändigt med statliga ekonomiska stöd för att åstadkomma en erforderlig minskning av elanvändningen och en ökad tillförsel av el från förnybara energislag. Det skall ske så att industrins och hushållens utgifter inte ökar påtagligt till följd av höjda marknadspriser på el. Målet anges vara en minskad årlig elanvändning om ca 5 TWh inom en femårsperiod. Samtidigt framhålls att de problem i elförsörjningen som först kan beräknas uppstå är brist på effekt snarare än brist på energi. De åtgärder som föreslås för att minska elanvändningen är enligt förslaget därför utformade så att de leder till en minskning av effektuttaget.

De stödformer som i propositionens yrkande 5 förordas är bidrag till fjärrvärmeanslutning, till effektminskande åtgärder samt till konvertering från elvärme. Till den närmare utformningen av bidragen återkommer utskottet nedan.

Under en femårsperiod skall för bidragen anvisas sammanlagt 1 650 miljoner kronor. Regeringen aviserar samtidigt sin avsikt att återkomma till anslagsfrågan i budgetpropositionen för år 1998.

Utvecklingen av ny teknik förbättrar enligt propositionen de ekonomiska förutsättningarna för anslutning av mindre befolkningstäta områden till fjärrvärmenäten. Vidare anføres att uppgifter från fjärrvärmebranschen visar att kostnaderna för konvertering till fjärrvärme skulle reduceras avsevärt om konvertering genomförs samtidigt i ett helt småhusområde och om teknik med lägre kostnader används för kulvertdragning och distribution av värmen inom området. För gruppbebyggelse med direktverkande el kan kostnaderna för installation av vattenburet värmesystem bli lägre om installationerna görs på ett standardiserat sätt. Genom en sådan konvertering kan elanvändningen för fastighetsuppvärmning minskas.

Under de närmast följande åren är det enligt förslaget nödvändigt med ett statligt ekonomiskt stöd i form av ett *bidrag till fjärrvärmeanslutning* för att åstadkomma mer omfattande fjärrvärmeanslutningar. Ett par pilotprojekt avses också att genomföras under året. På grundval av de erfarenheter som härvid vinnas skall de närmare reglerna för bidraget utformas. Regeringen avser att bemyndiga den nya energimyndigheten att ansvara för bidraget.

Det är enligt regeringsförslaget angeläget att reducera effektbelastningen i elsystemet under höglastperioder – detta eftersom risken för brist på effekt i det svenska elsystemet torde vara större än den för brist på energi. Ett minskat eleffektuttag anges därför vara ett värdefullt bidrag till resurshushållningen i energisystemet som helhet. Framför allt anges det vara ett alternativ för

elvärmade hus som ligger i områden som inte är lämpliga för utbyggnad av fjärrvärme. Det totala effektuttaget i elvärmade fastigheter kan ofta minskas med enkla medel och utan minskad komfort.

För att åstadkomma denna minskning förordas i propositionen att *bidrag till effektminskande åtgärder* skall lämnas med upp till 10 000 kr per småhus. Bidrag skall enligt förslaget kunna utgå för installation av s.k. effektvakt och kompletterande värmeanläggning eller utrustning för värmeackumulering som medför ett minskat effektuttag under höglasttid. Ansvaret för bidraget skall enligt förslaget åvila Boverket.

Förutsättningar bör enligt propositionen skapas för att minska elanvändningen i den elvärmade bebyggelse där fjärrvärmeanslutning inte är möjlig. Kostnaden för konvertering av hus med elvärme till individuell bränsleledning är dock hög. De privatekonomiska motiven för ett fullständigt byte från el till andra energislag är därmed små. Regeringen föreslår därför att *bidrag till konvertering från elvärme* skall lämnas med upp till 30 % av skäliga kostnader för byte till värmeanläggning baserad på ett vattenburet värmesystem och för installation av anordning för värmeackumulering. Bidrag skall dock inte lämnas för värmeproduktionsanläggning, t.ex. panna eller värmepump.

Det skall enligt förslaget ankomma på regeringen att bestämma det högsta belopp med vilket bidrag kan lämnas. Den skattereduktion som husägaren kan tillgodogöra sig t.o.m. år 1997 föreslås ingå som en del i bidragsbeloppet. Boverket skall enligt förslaget ansvara för bidraget.

Bidragsreglerna för samtliga bidragsformer föreslås träda i kraft den 1 januari 1998 och avse installationer, anläggningar eller utrustning som beställts tidigast den 1 juli 1997.

De av regeringen föreslagna åtgärderna för att minska elanvändningen tas upp i sju motioner.

Stora insatser, med den inriktning som föreslås i propositionen, måste till enligt motion 1996/97:N19 (s) innan en avveckling av kärnkraften kan inledas. Enligt motionens yrkande 2, i motsvarande del, bör därför omställningen av energisystemet inledas med ett program med en omfattande satsning på en effektivisering av elanvändningen och konvertering av elvärme. Det anges bl.a. innebära att fjärrvärmenäten måste byggas ut och effektiviseras.

I Kristdemokraternas partimotion 1996/97:N21 yrkande 5 begärs ett riksdagens tillkännagivande om åtgärder för att minska elanvändningen. Enligt motionen motsätter man sig i princip inte de av regeringen föreslagna satsningarna, men förordar att avdrag används i stället för bidrag. Endast i de fall avdragsmodellen inte kan användas bör bidrag komma i fråga. Motionsförslaget innebär dessutom att energisparande bör stimuleras och stöd till solpaneler övervägas. I fråga om anslagets storlek anförs att ställning bör tas när ett förslag till finansiering presenterats.

Att byta värmesystem är enligt Miljöpartiets partimotion 1996/97:N27 yrkande 15 förenat med stora kostnader. Det kan enligt motionen därför befaras att det av regeringen föreslagna bidraget på 30 % inte är tillräckligt för att göra en konvertering privatekonomiskt intressant. Med den skatteväxling som förordas i motionen bedöms dock den av regeringen föreslagna bidrags-

nivån vara tillräcklig. Skulle denna skatteväxling inte komma till stånd bör bidraget enligt motionens yrkande 15 sättas till 40 % av kostnaden.

Förslaget i fråga om konvertering till fjärrvärme kan enligt samma motion accepteras under förutsättning av att ett slutligt ställningstagande inte drar ut för långt på tiden. Eftersom försöksverksamheten skall genomföras under våren 1997 förordas i motionens yrkande 16 att beslut om utformningen av bidraget bör fattas senast hösten 1997.

Med hjälp av värmepump kan enligt motion 1996/97:N32 (fp) stora mängder energi sparas. Speciellt i områden där individuella eldningsanläggningar är olämpliga är därför värmepump det så gott som enda alternativet till direktverkande el. Enligt motionens yrkande 2 bör därför bidrag till konvertering från elvärme kunna utgå också för installation av värmepump.

Hela omställningen av energisystemet måste enligt motion 1996/97:N30 (s), såvitt nu är i fråga, koordineras med redan befintliga former av stöd. Det anges bl.a. innebära att befintliga och nytillkommande bidragsformer bör samordnas.

I motionerna 1996/97:N29 (s) och 1996/97:N36 (c) förordas att bidragsberättigade investeringar i småhus skall få påbörjas tidigare än den 1 juli 1997. Enligt motionerna innebär det av regeringen föreslagna ikraftträdandet att inga beställningar eller köp nu görs i avvaktan på att bidrag skall kunna utgå. Det medför i sin tur att tillverkare och installatörer kan få problem med produktion och sysselsättning under den tid som kvarstår till den 1 juli. En tidigareläggning av ikraftträdandet skulle enligt motionerna motverka detta.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att bred enighet synes råda om att åtgärder bör vidtas för att minska elanvändningen med i huvudsak den inriktning och omfattning som regeringen föreslagit. De invändningar som i motioner rests mot förslaget gäller dels att något förslag om finansiering inte läggs fram i propositionen, dels enskildheter i de olika stödformerna. Sedan motionerna väcktes har dock regeringen lagt fram sin ekonomiska vårproposition där, som framgår ovan, frågan om finansieringen tas upp. I denna del torde alltså motionerna få anses i allt väsentligt tillgodosedda.

När det gäller den närmare utformningen av de förordade stödformerna kan det naturligtvis alltid hävdas att de kan ges en i olika avseenden annan utformning. På samma sätt kan det också hävdas att redovisningen av den närmare utformningen av dem kunde varit mer omfattande. Samtidigt ger ett förslag som är mera övergripande utformat en flexibilitet som åtminstone i ett inledningsskede kan visa sig vara lämplig. Det kan enligt utskottets mening inte uteslutas att bidragsformerna kan behöva justeras i olika avseenden i takt med att erfarenheter och kunskaper om bidragsgivningen vinnns. Sådana för måluppfyllelsen viktiga förändringar underlättas naturligtvis av att bidragsformen inte redan från början är låst i alla sina detaljer. Det innebär vidare att de kunskaper och erfarenheter på området som redan i dag finns bl.a. hos de myndigheter som föreslås ansvara för bidragen – bl.a. Boverket – kan tas till vara på ett sätt som annars kanske inte skulle vara fallet.

I fråga om samordningen av de nu aktuella stödformerna och övrigt stöd till byggnadsåtgärder i bl.a. småhus får det enligt utskottets mening förutsättas att en sådan samordning kommer till stånd utan någon riksdagens begäran härom. Utskottet vill i anslutning härtill erinra om att bidraget till konverte-

ring från elvärme enligt regeringsförslaget skall samordnas med den skatte-reduktion för arbetskostnaden som husägaren kan tillgodogöra sig t.o.m. år 1997. Det föreslås ske genom att reduktionen ingår som en del i bidragsbe-
loppet.

Det torde vara ett generellt problem när olika stödformer införs att utforma ikraftträdandet på ett sådant sätt att pågående verksamhet på området inte störs eller så att den påverkas negativt i så liten omfattning som möjligt. Ett sätt att åstadkomma detta kan vara att minimera tiden från det att stödet blir känt till dess det träder i kraft. Det kan enligt bostadsutskottets mening mot bakgrund härav finnas anledning att överväga tidpunkten för ikraftträdandet av de nu aktuella stöden. Från de utgångspunkter utskottet har att beakta får ett tidigare ikraftträdande än det som regeringen föreslagit anses vara att föredra. En förutsättning är dock att en tidigareläggning inte ökar statens kostnader eller på annat sätt negativt påverkar bidragsgivningen. Denna fråga bör dock enligt utskottets mening bedömas i ett vidare sammanhang där också de övriga åtgärder som förordas i propositionen vägs in. Det får anses ankomma på näringsutskottet att göra denna mera övergripande bedömning av förslagen. Enligt vad utskottet erfarit pågår också överväganden med denna inriktning inom näringsutskottet. Som framgår ovan har förslag om tidigareläggning förts fram i motionerna 1996/97:N29 (s) och 1996/97:N36 (c). Ett beslut av riksdagen om tidigareläggning av ikraftträdandet skulle innebära att förslagen i dessa motioner kommer att tillgodoses.

Utskottets ställningstagande i nu behandlad del innebär att propositionens yrkande 5 tillstyrks. Förslagen i partimotionerna 1996/97:N21 (kd) yrkande 5 och 1996/97:N27 (mp) yrkandena 15 och 16 samt i motionerna 1996/97:N19 (s) yrkande 2 i motsvarande del, 1996/97:N30 (s) i motsvarande del och 1996/97: N32 (fp) yrkande 2 avstyrks.

Kommunal energirådgivning

I propositionen anförs att generell information och allmänt utformat rådgivningsmaterial i många fall måste användas med beaktande av de särskilda förutsättningar som föreligger lokalt. Det finns därför ofta behov av att få denna information anpassad till den egna situationen. För sådana insatser krävs det enligt regeringsförslaget en lokalt förankrad rådgivning på energiområdet. Kommunerna bör därför ha kompetens för en specialiserad rådgivning på energiområdet. I dag har endast ett fåtal kommuner sådan rådgivning. Förslaget i propositionens yrkande 13 innebär att kommunerna ges möjlighet att ansöka om medel för lokal energirådgivning. Medelstilldelningen skall enligt förslaget kunna utnyttjas antingen för att finansiera verksamhet med energirådgivare i den egna kommunen eller som delfinansiering av energirådgivning för flera kommuner eller på regional basis.

För verksamheten skall enligt förslaget anvisas 50 miljoner kronor årligen för femårsperioden 1998–2002, dvs. totalt 250 miljoner kronor. Bidragssystemet föreslås träda i kraft den 1 januari 1998 och avse verksamhet som har påbörjats tidigast den 1 juli 1997.

Det borde enligt Miljöpartiets partimotion 1996/97:N27 yrkande 17 vara självklart att alla kommuner har såväl energi- som miljörådgivare. När nu regeringen föreslår ett stöd till kommunal energirådgivning är det enligt motionen därför viktigt att detta åtagande blir långsiktigt. Det anges bl.a. innebära att det skall präglas av kontinuitet, fasta politiska signaler och en successivt uppräknad anslagsnivå. Med hänvisning härtill föreslås att det under den aktuella femårsperioden anvisas 75 miljoner kronor per år för verksamheten, dvs. totalt 375 miljoner kronor.

Som framgår av redovisningen i propositionen har statligt stöd till kommunal energirådgivning tidigare kunnat utgå. Sedan detta stöd avvecklades för drygt tio år sedan finns det i dag kommunal energirådgivning endast i ett fåtal kommuner. I en situation där betydande satsningar görs på generell information och rådgivning i energifrågor framstår det enligt utskottets mening som både lämpligt och väl motiverat att dessa insatser följs upp på lokal nivå. Även enligt bostadsutskottets mening bör sålunda ett stöd till kommunal energirådgivning införas i enlighet med regeringens förslag. Propositionens yrkande 13 tillstyrks sålunda. Utskottets ställningstagande i denna del innebär att förslaget i Miljöpartiets partimotion 1996/97:N27 yrkande 17 avstyrks.

Utbyggnad av småskalig vattenkraft

För att öka produktionen av el från förnybara energikällor föreslår regeringen att bidrag skall lämnas med 15 % av investeringen i miljövänliga och småskaliga vattenkraftverk. I anslutning härtill uttalas bl.a.: ”Det är viktigt att investeringar i vattenkraft sker med hänsyn till dess miljö- och omgivningspåverkan. Gällande vattenlagstiftning och naturresurslagstiftning ger möjlighet att förhindra utbyggnader som påtagligt skadar motstående intressen, samtidigt som fortsatta investeringar kan genomföras. Investeringarna torde i huvudsak komma att gälla redan befintliga anläggningar och utnyttjande av redan befintliga regleringar samt förbättrad turbinteknik.”

I motion 1996/97:N25 (s) anfördes att miljöanpassade investeringar i vattenkraft kan bidra till ökad tillförsel av förnybara energislag. Det fordrar enligt motionen att utnyttjande och effektivisering av redan utbyggda älvar också skall innefatta en möjlighet att kunna tillåta kompletterande nyanläggningar av vattenkraftverk i dessa redan reglerade älvar. Enligt förslaget skall därför regeringens uttalande i denna del ges en sådan tolkning.

Utskottet konstaterar att regeringens förslag i fråga om stöd till utbyggnad av småskalig vattenkraft inte innefattar några förslag till ändringar i den lagstiftning som reglerar vattenkraftsutbyggnaden, dvs. i första hand naturresurslagen och vattenlagen. Några sådan lagändringar bör inte heller enligt utskottets mening aktualiseras. Det innebär att tillåtligheten av de vattenkraftsprojekt som kan bli aktuella med anledning av det föreslagna stödet får prövas enligt gällande lagregler. Någon omtolkning eller på annat sätt ändrad innebörd av lagstiftningen på det sätt som förslaget i motion 1996/97:N25 (s) torde innebära kan därmed inte komma i fråga. Motionen avstyrks.

Som en del i strävandena att minska elanvändningen förordas i Miljöpartiets partimotion 1996/97:N27 yrkande 19 att byggreglerna m.m. skall ges en ny utformning så att energieffektivisering och en inriktning mot lågenergiteknik åstadkoms.

Det bör naturligtvis ständigt vara en strävan att åstadkomma en förbättrad energihushållning i bostäder och lokaler. Betydande insatser har också gjorts från samhällets sida för att åstadkomma en sådan utveckling. En fråga som är av stor betydelse för energiförbrukningen är utformningen av byggregler m.m. Utskottet vill erinra om att de av Boverket utfärdade byggreglerna som gäller sedan den 1 juli 1994 har en delvis annorlunda utformning än tidigare. Det gäller bl.a. kraven på värmeåtervinning i byggnader samt energihushållning i fjärrvärmeområden. Genom reglerna har dessutom krav på eleffektivitet tillkommit.

Det uttalade syftet med de nu gällande byggreglerna är bl.a. att minska energiförbrukningen och förbättra energieffektiviteten i våra byggnader. Det hindrar naturligtvis inte att dessa regler kan behöva ändras i olika avseenden i takt med att nya erfarenheter och kunskaper vinnas. Utskottet är dock inte nu berett att på de i motionen allmänt hållna grunderna förorda ändringar av dagens regler. Det får enligt utskottets mening förutsättas att en revidering av reglerna kommer till stånd utan någon särskild begäran härom när så erfordras för att den eftersträlvade effekten på energianvändning och energihushållning skall uppnås. Miljöpartiets partimotion 1996/97:N27 yrkande 19 avstyrks således.

Stockholm den 24 april 1997

På bostadsutskottets vägnar

Lennart Nilsson

I beslutet har deltagit: Lennart Nilsson (s), Rune Evensson (s), Bengt-Ola Rytter (s), Sten Andersson (m), Marianne Carlström (s), Lars Stjernkvist (s), Stig Grauers (m), Erling Bager (fp), Lena Larsson (s), Owe Hellberg (v), Lilian Virgin (s), Inga Berggren (m), Ulf Björklund (kd), Carina Moberg (s), Peter Weibull Bernström (m), Eskil Erlandsson (c) och Barbro Johansson (mp).

1. Avslag på propositionen m.m.

Sten Andersson (m), Stig Grauers (m), Inga Berggren (m) och Peter Weibull Bernström (m) anser att bostadsutskottets yttrande under rubriken Utskottet fram till underrubriken Ändrade byggregler bort ha följande lydelse:

Som framhålls i Moderata samlingspartiets partimotion 1996/97:N20 kan en rad principiella invändningar riktas mot regeringens energipolitiska förslag.

En grundläggande invändning är naturligtvis att hela den s.k. omställningen inleds med att en väl fungerande elproduktionsanläggning stängs av utan att det finns några som helst garantier för att bortfallet kan kompenseras. En absolut förutsättning för att produktionen av elkraft skall kunna minska i våra kärnkraftsanläggningar är naturligtvis att bortfallet av el i förväg kan ersättas med besparingar och genom nya produktionsanläggningar baserade på andra energikällor. Att som regeringen förordar gå den motsatta vägen, dvs. första avveckla och sedan se om bortfallet av el går att ersätta, är ur alla aspekter oacceptabelt.

Förutom effekterna på vår elförsörjning kommer ett genomförande av regeringens förslag att ytterligare försvåra situationen på arbetsmarknaden – detta i en situation där arbetslösheten har stigit till nya rekordnivåer. Förslaget innebär dessutom ett brott mot utslaget i 1980 års folkomröstning om kärnkraften samt mot 1991 års energipolitiska och 1993 års klimatpolitiska riksdagsbeslut. Betecknande är också att mot förslaget står den borgerliga oppositionen i riksdagen, ett flertal tunga fackförbund, ett enigt näringsliv och en majoritet i väljarkåren.

Bristerna i propositionen är genomgående. Den innehåller inga bedömningar av konsekvenserna för energiförsörjningen, miljön, hushållens ekonomi, investeringarna, industrisysselsättningen och samhällsekonomin i stort. Trots att boendekostnaderna kommer att öka, särskilt för småhusägare med elvärme, finns inga uppskattningar av förslagens sociala effekter. Det finns inte ens en antydning om vilka kostnader som kommer att drabba staten redan nästa budgetår. Några förslag till finansiering av propositionens åtgärder presenteras inte heller. Det ekonomiska beslutsunderlaget är sålunda undermåligt för att inte säga obefintligt.

Förslaget innebär vidare att staten förordar kraftiga ingrepp i förfoganderätten av enskild egendom utan att viktiga lagfrågor med bäring på egendomsskyddet i regeringsformen och Europakonventionen hanteras på ett seriöst sätt. Klimatmålet skall utan närmare överväganden och underlag överges. Tidigare samförstånd om elmarknadens avreglering och de statliga företagens roll bryts vid ett genomförande av förslaget. En ny myndighet föreslås inrättad utan att dess uppgifter och befogenheter närmare redovisas.

Beträffande omställningsprogrammen konstaterar utskottet att regeringens förslag i huvudsak innebär en upprepning av de program som infördes med 1991 års energipolitiska uppgörelse. Flera utvärderingar har påvisat allvarliga brister i dessa program. Strukturen har ansetts svåröverskådlig och resul-

tat-uppföljningen har varit bristfällig. Programmen har gripit in i varandra på ett osystematiskt sätt, vilket försvårat möjligheterna att utvärdera kostnadseffektiviteten. Det har t.o.m. varit svårt att följa vad som har satsats på olika energikällor och vad som har blivit resultatet därav. Utskottet kan inte finna att propositionen innebär någon förbättring i dessa olika hänseenden.

Utskottet anser det riktigt att förskjuta tyngdpunkten i de energipolitiska programmen från investeringsbidrag till anslag för energiforskning och utveckling. Detta bör dock göras mer konsekvent. Sålunda bör, enligt utskottets mening, inga fortsatta investeringsbidrag utgå. Sådana stödformer riskerar att motverka en naturlig prispress på marknaden.

Utskottet konstaterar också att ryckigheten i den svenska energipolitiken har drabbat de boende särskilt hårt. De omfattande problemen med s.k. sjuka hus och dålig inomhusluft går att härleda till de statliga energisparsatsningar som varit ett led i en tidigare energipolitik. Hushållen har fått bära en dubbel kostnad för detta. De har både varit med och finansierat politiken via skattsedeln och de har själva fått betala för att lösa problemen. Utskottet befarar att de boende med propositionen åter kommer att få vidkännas stora kostnadsökningar. De investeringar i elvärme som staten tidigare uppmuntrat kan nu komma att stå hushållen dyrt. Särskilt prekär kan situationen komma att bli för ägare till småhus värmda med direktverkande el. Enligt vad utskottet har erfårit kan kostnaden för att konvertera ett sådant småhus till annan uppvärmningsform beräknas uppgå till mellan 80 000 och 150 000 kr. Även med regeringens föreslagna investeringsbidrag kommer varje berörd småhusägare att tvingas betala mellan 55 000 och 105 000 kr ur egen ficka.

Sammanfattningsvis delar utskottet uppfattningen i Moderata samlingspartiets partimotion 1996/97:N21 att regeringens energipolitiska proposition är så undermålig att den – oavsett vilken inställning man har i de energipolitiska sakfrågorna – inte kan läggas till grund för beslut i riksdagen. I enlighet med motionens förslag avstyrks regeringens proposition i vad den behandlas i detta yttrande. Övriga nu aktuella motionsyrkanden saknar därmed aktualitet, varför de avstyrks.

2. Riktlinjerna för energipolitiken

Erling Bager (fp) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Avslag på propositionen m.m. börjar med "Gemensamt för" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Även om kärnkraften kan drivas med god säkerhet under mycket längre tid än vad som tidigare ansetts möjligt finns det, som framhålls i Folkpartiets partimotion 1996/97:N22 skäl som talar för att tidigarelägga den tidpunkt vid vilken Sverige klarar sig utan kärnkraft. Det bör dock inte ske på det sätt som regeringen nu föreslår. Någon politiskt motiverad snabbavstängning av Barsebäck eller något annat kärnkraftverk bör alltså inte komma i fråga. Vad som i stället erfordras är en energipolitik med styrmedel som främjar miljövänliga energislag och påverkar kärnkraftens ekonomiska livslängd. Här bör också ingå satsningar på kärnsäkerhet i de länder i öst där säkerheten i dag är eftersatt.

Utskottet kan i och för sig acceptera den kostnadsram för en omställning av energipolitiken som regeringen förordar. Det innebär dock inte att programmet bör genomföras i alla sina delar. De medel som i regeringens förslag är avsedda att bekosta en förhastad avstängning av Barsebäck bör i stället användas för den ovan förordade förbättringen av kärnkraftssäkerheten i öst. Dessutom bör stöd till forskning och teknikupphandling användas i större utsträckning för att främja en introduktion av ekologiskt hållbar energiproduktion.

En uppenbar brist i propositionen är att den saknar förslag till finansiering av omställningsprogrammet. Även om den tänkta finansieringen därefter har redovisats i den ekonomiska vårpropositionen är detta enligt utskottet inte något lämpligt tillvägagångssätt. Fortsatta och fördjupade överväganden om finansieringen måste enligt utskottets mening därför komma till stånd. Utgångspunkten bör vara en finansiering som är så avvägd att den i minsta möjliga utsträckning, eller helst inte alls, påverkar den svenska industrins konkurrenskraft. Samtidigt måste finansieringen ges en utformning som leder till att den stöder en omställning av energisystemet. Det kan t.ex. innebära att den till någon del bygger på intäkter som genereras i kärnkraftsproduktionen.

Sammanfattningsvis är det utskottets bedömning att de nu förordade insatserna skall leda till en långsiktigt hållbar omställning av energiförsörjningen.

Vad utskottet nu med anslutning till Folkpartiets partimotion 1996/97:N22 yrkande 1 anfört om riktlinjerna för energipolitiken bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Riktlinjerna för energipolitiken

Ulf Björklund (kd) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Avslag på propositionen m.m. börjar med "Gemensamt för" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i Kristdemokraternas partimotion 1996/97:N21 bör Sveriges energiförsörjning baseras på inhemska förnybara energikällor och bränslen. Målet bör enligt utskottets mening vara ett ekologiskt uthålligt energisystem som tillförsäkrar industri och hushåll säkra elleveranser till konkurrenskraftiga och rimliga priser.

I det nu förordade energisystemet har inte kärnkraften någon plats. Det innebär att en successiv utfasning av kärnkraften måste inledas. Denna avveckling måste samordnas med nödvändiga energisparåtgärder och med tillkomsten av ny långsiktigt hållbar elproduktion baserad på förnybara energikällor. Dagens kärnkraftsreaktorer kan sålunda stängas i takt med att energitillförseln tryggas genom en omställning till ett ekologiskt uthålligt energisystem. Det är enligt utskottets mening därför viktigt att denna omställning nu påbörjas.

Det omställningsprogram som regeringen nu presenterat bör enligt utskottets mening kunna ligga till grund för det fortsatta arbetet. Genom att något förslag till finansiering av programmet inte läggs fram i propositionen bör dock ett slutligt ställningstagande anstå i avvaktan på att finansieringsfrågan löses. Även om den tänkta finansieringen nu har redovisats i den ekonomiska

vårpropositionen är detta enligt utskottets mening inte tillräckligt. Fortsatta överväganden i finansieringsfrågan bör därför komma till stånd innan omställningsprogrammet läggs fast i alla sina delar.

Vad utskottet nu med anslutning till Kristdemokraternas partimotion 1996/97:N22 yrkande 1 anfört om riktlinjerna för energipolitiken bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Åtgärder för att minska elanvändningen

Erling Bager (fp) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Åtgärder för att minska elanvändningen börjar med "Utskottet kan" och slutar med "2 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Enligt regeringens förslag skall bidrag för konvertering från elvärme kunna utgå för byte till värmeanläggning baserad på ett vattenburet värmesystem och för installation av anordning för värmeackumulering. Däremot föreslås inte bidrag kunna utgå för värmeproduktionsanläggning som panna eller värmepump.

Att som regeringen föreslår undanta värmepumpar från bidrag främjar enligt utskottets mening inte en nödvändig konvertering från direktverkande el. Installation av värmepump är i många småhus det enda realistiska alternativet till direktel. Det är förhållandevis billigt och betydligt enklare att installera eftersom något nytt värmedistributionssystem inte behövs. Även om värmepumpar fordrar viss el för sin drift innebär installation av värmepump totalt sett en så stor minskning av elförbrukningen att ett stöd i enlighet med förslaget i motion 1996/97:N32 (fp) yrkande 2 enligt utskottets mening är motiverat. Motionen tillstyrks.

Vad utskottet nu med bifall till motion 1996/97:N32 (fp) yrkande 2 och med anledning av regeringens förslag anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. I den mån övriga motionsyrkanden inte kan anses tillgodosedda med det anförda avstyrks de av utskottet.

5. Åtgärder för att minska elanvändningen

Barbro Johansson (mp) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Åtgärder för att minska elanvändningen börjar med "Utskottet kan" och slutar med "2 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen att åtgärder måste vidtas för att åstadkomma en minskad elanvändning i bebyggelsen. Det är därför bra att regeringen nu lägger fram ett förslag med denna inriktning. Samtidigt kan utskottet konstatera att förslaget i vissa delar inte är tillräckligt långtgående. Det kan dessutom ifrågasättas om de mål som satts upp för bidragsgivningen är tillräckligt ambitiösa och precisa.

I fråga om bidraget till konvertering till fjärrvärme innebär förslaget att bidragsreglerna skall läggas fast sedan en försöksverksamhet genomförts. Detta förfaringssätt kan enligt utskottets mening i och för sig accepteras. En förutsättning är dock att försöksverksamheten genomförs i sådan tid att beslut om den närmare utformningen av bidraget kan fattas så snart som möj-

ligt i höst. För att bidraget skall komma i bruk samtidigt med övriga stödformer och därmed få sin avsedda effekt fordras naturligtvis att förutsättningarna för bidrag är kända i god tid.

Att byta från direktverkande elvärme till andra värmesystem är, som framhålls i Miljöpartiets partimotion 1996/97:N27, en angelägen åtgärd. Det stora antal bostäder som i dag värms med direktel ger ett elberoende som försvårar en i ekologisk mening långsiktigt hållbar energiförsörjning. En övergång till andra uppvärmningsformer måste därför komma till stånd. För att åstadkomma denna utveckling fordras ekonomiska styrmedel. Det är därför bra att ett förslag till bidrag för konvertering nu förs fram. För att den förordade bidragsandelen om 30 % skall få avsedd effekt fordras dock att priset på el höjs genom att den skatteväxling som förordas i Miljöpartiets partimotion genomförs. Enligt bostadsutskottets mening bör också denna skatteväxling komma till stånd. Skulle trots detta så inte bli fallet måste bidragsandelen höjas till 40 % i enlighet med förslaget i samma motion.

Som anförs i motioner (s) och (c) medför de av regeringen föreslagna ikraftträdandebestämmelserna att inga beställningar eller köp nu görs i avvaktan på att bidrag skall kunna utgå. Det medför i sin tur att tillverkare och installatörer torde få problem med produktion och sysselsättning under den tid som kvarstår till den 1 juli. En tidigareläggning av ikraftträdandet skulle naturligtvis motverka detta. I enlighet med motionsförslagen bör därför bidrag kunna utgå för investeringar i småhus som påbörjats tidigare än den 1 juli 1997. Det naturliga är enligt utskottets mening att låta bidragen omfatta sådan åtgärder som vidtagits fr.o.m. dagen för propositionens avlämnande.

Vad utskottet nu med anslutning till förslagen i Miljöpartiets partimotion 1996/97:N27 yrkandena 15 och 16 samt motionerna 1996/97:N29 (s) och 1996/97:N36 (c) och med anledning av regeringens förslag anfört om åtgärder för att minska elanvändningen och om ett tidigare ikraftträdande bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Övriga motioner avstyrks av utskottet.

6. Åtgärder för att minska elanvändningen

Ulf Björklund (kd) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Åtgärder för att minska elanvändningen börjar med "Utskottet kan" och slutar med "2 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Det finns enligt utskottets mening starka skäl som talar för att åtgärder måste vidtas för att minska elanvändningen. Det är därför i och för sig positivt att regeringen nu för fram förslag med detta syfte. Genom att något förslag till finansiering inte presenteras samtidigt bör enligt utskottets mening ställning inte nu tas till programmets omfattning. Samtidigt kan invändningar riktas mot enskildheter i förslagen.

En huvudinvändning mot regeringsförslaget gäller att bidragsformen används i stället för avdrag. Det är utskottets uppfattning att ett system med avdrag på skatten av flera skäl är att föredra. Inte minst statsfinansiella skäl talar för en sådan lösning. Genom att avdragen till övervägande del kan hanteras inom t.ex. skattesystemet ger det dessutom administrativa fördelar.

Endast i de fall avdragsmodellen inte kan användas bör därför bidrag komma i fråga.

Det är utskottets bedömning att en erforderlig minskning av elanvändningen inte kan uppnås enbart med de av regeringen förordade åtgärderna. Vad som erfordras är därför kompletterande insatser med den inriktning som förordas i den Kristdemokratiska partimotionen 1996/97:N21. Även enligt utskottets mening bör sålunda energisparande stimuleras och stöd till solpaneler övervägas. Det bör därför uppdras åt regeringen att snarast återkomma till riksdagen med sådana förslag.

Vad utskottet nu med anslutning till förslaget i Kristdemokraternas partimotion 1996/97:N21 yrkande 5 och med anledning av regeringens förslag anfört om åtgärder för att minska elanvändningen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

7. Kommunal energirådgivning

Barbro Johansson (mp) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Kommunal energirådgivning börjar med ”Som framgång” och slutar med ”17 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Under en tioårsperiod fram till mitten av 1980-talet utgick statligt stöd till kommunernas rådgivnings- och besiktningsverksamhet på energihushållningsområdet. Erfarenheterna av denna verksamhet var mycket goda. Trots detta avvecklades stödet. I en situation där kommunernas ekonomi blivit allt mer ansträngd blev resultatet inte helt oväntat att verksamheten successivt upphörde. I dag har endast ett fåtal kommuner kvar någon form av energirådgivning.

För den enskilde är det många gånger svårt att veta vilka åtgärder som ur miljö- och energisynpunkt är mest effektiva när t.ex. energisparåtgärder skall vidtas. Som framhålls i Miljöpartiets partimotion 1996/97:N27 borde det därför vara självklart att alla kommuner har såväl energi- som miljörådgivare. Samtidigt är det förståeligt om kommunerna i dagens ekonomiska situation prioriterar andra verksamheter. Ansvar för en sammanhållen och långsiktig energipolitik får trots allt anses vara en i första hand statlig uppgift. Det är enligt utskottets mening därför bra att staten nu tar detta ansvar genom att införa ett bidrag till kommunernas verksamhet på området. Som framhålls i partimotionen får dock inte statens åtagande begränsas till en femårsperiod, utan stödet till den kommunala energirådgivningen måste vara långsiktigt. Stödet skall präglas av kontinuitet, fasta politiska signaler och en successivt uppräknad anslagsnivå. Det innebär bl.a. att stödet redan under den inledande femårsperioden bör uppgå till 75 miljoner kronor, dvs. till totalt 375 miljoner kronor.

Vad utskottet nu med anslutning till Miljöpartiets partimotion 1996/97:N27 yrkande 17 och med anledning av regeringens förslag anfört om kommunal miljö- och energirådgivning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Barbro Johansson (mp) anser att den del av bostadsutskottets yttrande som under rubriken Ändrade byggregler börjar med "Det bör" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

En förutsättning för att en långsiktigt hållbar energianvändning skall kunna uppnås är naturligtvis att samhällets åtgärder på olika områden samordnas. Det innebär bl.a. att styrmedel i form av stimulanser såväl som tvingande åtgärder måste användas. Utskottet delar mot bakgrund härav vad som i Miljöpartiets partimotion 1996/97:N27 anförts om behovet av att anpassa byggreglerna till utvecklingen på energiområdet. Som framhålls i motionen måste reglerna i ökad utsträckning riktas in bl.a. mot energieffektivisering och en övergång till lågenergiteknik.

Vad utskottet nu med anslutning till Miljöpartiets partimotion 1996/97:N27 yrkande 17 anført om ändrade byggregler bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Innehållsförteckning

Till näringsutskottet.....	1
Sammanfattning.....	1
Behandlade förslag m.m.	1
Förslaget i propositionen	2
Utskottet	2
Avslag på propositionen m.m.	2
Åtgärder för att minska elanvändningen	4
Kommunal energirådgivning	7
Utbyggnad av småskalig vattenkraft.....	8
Ändrade byggregler	8
Avvikande meningar.....	9
1. Avslag på propositionen m.m. (m).....	9
2. Riktlinjerna för energipolitiken (fp).....	11
3. Riktlinjerna för energipolitiken (kd)	12
4. Åtgärder för att minska elanvändningen (fp)	12
5. Åtgärder för att minska elanvändningen (mp)	13
6. Åtgärder för att minska elanvändningen (kd).....	14
7. Kommunal energirådgivning (mp).....	15
8. Ändrade byggregler (mp).....	15

Gotab, Stockholm 1997